Ч. 42 (12.408). Львів, вівторок 25. лютого 1930. Pocztowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік LI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 27·50 „
Річно 55·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

„Обоє рябоє"...

Львів, 23. лютого 1930.

В соймовій адміністративній комісії було і є богато клопоту з законопроєктами про самоврядування. Між самими польськими партіями заходять величезні ріжниці в поглядах на самоврядування та його цілі, що зрештою є зовсім зрозумілим та природним явищем. Коли ж ми спиняємося нині на цій справі, то робимо це тому, щоби звернути особливу увагу на становище двох груп у справі самоврядування, а саме: польських ендеків і бебістів. Як у богатьох інших справах, так і в цій обі ці групи завзято себе поборюють, але фактично роблять ідентичну роботу і змагають до одної і тої самої цілн, тільки при допомозі інших засобів та іншими шляхами. Що так воно фактично є, в цьому маємо нагоду переконуватись щодня. Найновішим доказом на те — саме теперішня справа самоврядування на українських національних територіях у межах Польщі.

Нові самоуправні законопроєкти, над якими працюють у соймі, побудовані в своїй частині, що відноситься до виборчої ординації, на головних демократичних підставах загальности і рівности голосування. Цього демократичного принципу ендеція нібито з самоврядування не хоче усувати, але натомісць намагається штучно забезпечити польському елементові навіть у суто українських громадах повну перевагу в органах громадської самоуправи згідно з рецептою Ст. Ґрабського (три четвертини мандатів для поляків у кожній громаді), або ввести до самоврядування систему т. зв. національної куріяльности (окремі рівні щодо чисельности репрезентації від українців і поляків). Бебісти відкидають таку концепцію вшехполяків і твердять, що вона шкідлива для польської державної рації. Їх мета: не розогнювати національні шовінізми, як це роблять ендеки, але державно асимілювати українців. І тому вони за тим, щоби громадське самоврядування цілковито узалежнити від державних чинників, бо тільки вони, мовляв, покликані боронити польськости всіх земель і виховувати всіх громадян, без огляду на їх національну приналежність, на добрих горожан польської держави. Такі мотиви бебістів лягли між іншим в основу становища в часі дискусії над самоуправними законопроєктами при другому їх читанні в адміністраційній комісії, коли то вони провели свої дві поправки такого змісту: 1) що війт і його заступник мусять знати польську мову в письмі та слові, з чого мусять складати іспити перед спеціяльною комісією повітового виділу і 2) що вибір громадської ради і війта має затверджувати не повітовий виділ чи повітова рада, але староста.

Бебістичне становище в цій справі зясовує дуже добре „Слово Польське" з дня 23. лютого ц. р. у статті п. н. „У боротьбі за здорове самоврядування". В цій статті читаємо між іншим ось що: „Введення в життя помислів проф. Ґрабського унеможливилоб раз на все асиміляцію (scalkowanie) населення нашої дільниці, чи також інших національно-мішаних теренів у *нарід* у державному розумінні, тобто у збір горожан, що займають супроти поляків становище залежности не тільки правної і формальної, але й моральної, що випливає зі самовільного піддання його (тобто державного народу) ідеї. Фактом є, що завданням національної політики в Польщі, т. є. державної політики (бо нонсенсом є становище, яке допускає можливість істнування окремих національних інтересів від державних), може бути виключно тільки прямування до створення в Польщі народу, в тому новому, новому для нас, але відомому на заході розумінні, тобто народу державного, і то не тільки при помочі праці на терені етнічних меншостей, що підлягають впливам сепаратистичних течій, але й на ґрунті етнічно польської суспільности, значна частина якої по десятьох роках незалежности не проявляє найменшого зрозуміння для державної ідеї та для її вимог до суспільного життя. Про те незрозуміння свідчить хиба наглядно наша дотеперішня боротьба в ділянці самоуправної політики з противниками, які вважають потворною концепцію самоврядування, органічно стисненого до держави, бо призвичаєні до механічного протиставлення самоврядування чіленським державі... Тим більше самозрозумілим є загальне наше становище, що механічне введення парляментарно-демократичної системи до організації самоврядування унеможливлює цілковито приноровлювання такої самоврядної політики, яка прямувалаб до реалізації державних цілей, означених у повищих міркуваннях".

Отже ендеки приймають теоретично демократичні принципи в самоврядуванні, але фактично касують їх штучним забезпечуванням переваги для польської меншости на наших землях, або вводженням у самоврядування куріяльности, — а бебісти є взагалі проти всякого громадського самоврядування і проти демократичних „предразсудків" у ньому, бо по їхньому — вони державно не асимілювалиб, але сепарувалиб чи пак протиставилиб самоврядування державі на національно непольських територіях. Самоврядування повинно бути органічно втілене в державну адміністрацію — ось підставове гасло бебістів, бо тільки тоді можна перетворювати „етнічні меншости" в одну державну націю з поляками.

Хоч між ендеками й бебістами є значна ріжниця в тактиці, то під оглядом цілей одні й другі від себе цілковито не ріжняться. Ендеки хочуть при допомові польської меншости і при допомові державного апарату національно зломити та засимілювати всіх українців у Польщі, а бебісти хочуть досягнути цього виключно при допомові державної машини. Ендеки хочуть це робити простолінійно й явно а бебісти намагаються досягнути цього при допомові облудних кличів про їх опіку й піклування навіть над непольськими громадянами. В практиці це піклування находить свій вислів у реалізації т. зв. реґіоналізму, тобто в творенні всяких польсько-українських господарських, культурних і навіть політичних імпрез. Словом бебісти хочуть перевести придуманий Ґрабським для школи утраквізм на всі ділянки життя. Звідси то в них і появилась тепер концепція утраквістичного польського народу, народу, що ідентифікував би себе з цілістю польської держави.

Зі сказаного бачимо, що бебісти проводять у ділянці національної політики програму вшехполяків, тільки іншими від ендецьких засобами. Для нас одні й другі є однаковими „приятелями".

На економічні теми.

Жиди і ми.

В кожній людині є вже така вдача, що коли найдеться в тяжких обставинах, то складає вину лиха не на себе ні на сильних міра цього, але на когось третього, на того, що на ньому має надію відбити свої страти. Приклад цієї людської слабости дають нам нині жиди своїми щораз більше агресивними нападами на нашу кооперацію. Першу скрипку грає тут польсько-сіоністична „Хвіля". Хто слідить за тоном цих напастей, того разить неопертий на нічому закид, що мотивом творення української кооперації є не українське господарське питання, а ідея антисемітизму. А дальше, що на ці теми пишуть і говорять на жидівських конференціях не представники господарства, але політики. І саме вони, ті, що не працюють практично в торговлі і не знають жидівських звязків у торговлі між установами поодинокових націй, роблять своїми статтями погану прислугу господарським взаємовідносинам між українським і жидівським господарським світом.

Як робітник в одній з українських торговельних кооперативних централь уважаю своїм обовязком зазначити, що наша кооперація має навіть тісні і торговельні звязки з жидівським торговельним світом. День в день приходиться мати до діла з жидівськими торговельними і промисловими фірмами. На бажання авторів дотичних статтей можемо служити дуже багатьома доказами. І ніхто з обох сторін не чув якихнебудь натяків про національні противенства. Що більше, новоповстаюча жидівська хліборобська кооперація горнеться добровільно до нашої організації. Видно, що й вона не бачить у нас того антисемітизму, про який говорять жидівські політики зпід малопольського прапору, зате бачить господарський інтерес співпраці.

Чи дати докази? Не буду писати так, як пише у „Хвілі" д-р Ротенштрайх, що, мовляв, у якомусь воєвідстві звернулися якісь, здається 23, українські „дзялаче" до одного керманича адміністрації з пропозицією відібрати жидам шинкарські концесії і трафіки за обіцянку підтримки політичної натури, бо ці його твердження виглядають на звичайну сплетню. Вкажу на факти. Зайдіть, панове, до жидівської „Рільничо-Городничої Кооперативи" в Тераснолі і спитайте її управу, через кого продає вона свої бараболі, [illegible] то... А мушу признати, [illegible] добре й орґанізується на ринках збуту. Або зайдіть до Експозитури Центросоюзу в Катовицах і спитайте, кого вона обслуговує, і чи йшли би до неї оференти жиди, якби відчували там антисемітизм. Але не мусите, панове, трудитися аж так далеко: зайдіть у самому Львові до роздільні Центросоюзу, а побачите нераз, що приїхав по товар від української кооперативи жид. Він вам скаже, що є членом тієї кооперативи і зовсім не поскаржиться вам на антисемітизм ні тут у Львові, ні там на селі.

Маючи нагоду бувати частіше в повітових кооперативних осередках, я бачив, що такі самі добрі відносини є всюди. Нераз бувало, що жидівські фахові робітники переходили від жидівських фірм до українських кооператив, тому, що вони краще винагороджували, а все дуже богато жидів має заробітки при українській кооперації.

Але... Що інше є антисемітизм, а що інше господарська конкуренція, самооборона. І саме про конкуренцію між самими жидами міг би я багато сказати. Знаю, як завзято поборює одна жидівська фірма другу. І представляю собі, скільки було би крику про антисемітизм, колиб у таких випадках одною із сторін була українська фірма. Але годі. Кожний мусить шукати заробітків у цих справді тяжких часах, нагода до визиску аж усміхається. Але визиск треба поборювати. А це є завданням кооперації. Ось знова приклад: Як довго не було в косівському повіті кооперативного життя, то по селах були ціни на товар вдвоє, а то й утроє дорожчі, ніж повинні бути, а до того в кожному селі інші. Тому разячому визискові приватних купців, зрештою як жидівських, так і християнських, клав край Повітовий Союз Кооператив у Косові і став при допомові місцевих кооператив регулятором цін. І жиди підняли там боротьбу з кооперацією. Але чи будете, панове, твердити, що ця самооборонна акція при помочі кооперації проти господарського визиску приватних купців (жидів і християн) виросла також під впливом антисемітизму?

Та є ще одна справа. Наша кооперація не є новістю. Вона ж давня, ще передвоєнна, лиш по війні переорганізована, скріплена. Чому передтим не підносилися такі голоси проти неї, але щойно почавши від пів року? Відповідь коротка: бо досі не було ще такої господарської нужди, як саме сьогодні. Господарський занепад Польщі бе всіх, бо хліборобство, купецтво і промисл. І кожний, що хоче жити, кидається на всі сторони. А український селянин, той новий, повоєнний, вже не має торговлі за щось nелищуюче понижуюча

шахрайське, як він це звичайно бачив, але бачить чимсь таким, що дає заробіток. Тому кидається до торговлі, стає до конкуренції з іншими купцями. Стає до торговлі й інтелігент, не находячи заняття в урядах з тої самої причини, що й жид. А що українцям присвічує одночасно ідея кооп. як боротьби проти визиску, вони її й організують. І то не лиш доставу чи збут товарів, але й переробку, промисл, словом: творять нове господ. життя. А воно може лиш піднести обороти, дати населенню нові зароб тки. Може бути лиш корисним для купецтва. Але цього жидівські політики не хотять розуміти і тому накидаються на творчу кооперацію як на свого противника, замісць бачити в ній підйом до більшого господарського життя.

Але вернім до торговельного світа. В остиніх часах падає найбільше залізних, текстильних, збіжевих та деревних фірм. Чи це також через українську кооперацію, яка цих ділянок зовсім не торкала? Чи може через нашу кооперацію потратили жидівські вічні фірми грубі міліони по Берлінах та Віднях? І ще одно. По обчисленням можна сказати, що кооперац я обхопила досі на території Сх Галичини приблизно 5 проц. усього торгу. Чи це спричинило жидам таку велику страту, що аж треба підносити такий крик? Очевидно, що ні. А коли би ці панове завдали собі труду обрахувати, скільки трафік і коршем мають кооперативи у своїх руках, то побачилиб безосновність своїх нарікань, бо траф ки та коршми є в посіданні кооперації просто виїмками.

Коли вже мова про коршми, то знаємо з цілої нашої історії, що вони були найбільшою заразою нашого села й народу. Про це говорить зрештою навіть жид'вський історик д-р Майзль.*) Він сам твердить, що коршми були все місцями деморалізації, розпусти, бруду, некультурности, язвою села і тому викликували його обурення. Такими є вони ще й нині, таксамо коли вони є в руках українців, не то жидів. Якби вони були таким самим чинником ,як гостинниці на заході, себто м сцями культурних розривок, читальнями, готелями — то кооперація не бачила би в них зла. Але годі культурній людині погодитися з тим, аби в нас мали істнувати ще нині в тій формі ці історичні джерела трійливого пиянства. Годі погодитися й нинішньому селу, а того жиди не в силі зрозуміти і не хочуть передбачити, що такі коршми мусять у нас зник ти як пережиток, як щось шкідливе. На всякий випадок кооперація не перебирає коршем по жидах у свої руки.

Колиж говорити про самозалежність села й міста, продуцента й консумента, або — як хоче д-р Р. — хлібороба-українця й жида-купця, то нинішня господарська криза села доказує, що місто залежне куди більше від консумційної сили села, а не — як каже д-р Р. — село від консумційної сили м ста. Добробут села — це основа добробуту купця, міста. І софізмом д-ра Р. є, що упадком консумента-жида буде зломаний розвиток кооперації. Бож хіба він знає, що не 10 відсотків жидівських консументів рішає про добробут 90 відсотків хліборобського населення, але навпаки.

М. Творидло.

*) [illegible]r. Josef Meisl: [illegible]ie Geschichte der Juden in Polen und [illegible]ussland (в трьох томах).

Вісти з „Рідної Школи".

Відрадний обяв. — Не задержувати збірки!

І. Потреба рідного шкільництва каже навіть зовсім звичайним щирим людям принести для „Рідної Школи" нераз і поважну жертву. В останньому часі жертвували для „Рідної Школи" громадяни з Космача: Дмитро Лендюк, Семен Кушнірчук, Парашка й Микола Книшук і Василь Іванчук півморгові парцелі під будинки для „Рідної Школи". Основано в тій місцевости 5 народніх шкіл (збірні лекції девятковою системою) в частинах: „Ставник", „Рушори", „Космач-село", „Медвеже" і „Плауц" (разом 118 дітей). Для двох перших шкіл будуються окремі будинки, бо громадяни Космача хотять мати свої повноправні школи. На третій будинок на „Плауц" вже звезено матеріял. Даровані парцелі мають вартість 2.000 золотих, а будинки при дарованій праці і численних матер'ялах будуть коштувати 8.000 зол. готівкою. Ідучи назустріч тим сміливим поривам нашої прекрасної Гуцульщини Головна Управа „Рідної Школи" ухвалила уділити свому Кружкові в Космачі 1.000 зол. на докінчення будинків.

На днях Кураторія ЛШО дозволила переміняти „збірні лекції" в Березові Нижньому в Печеніжинщині на повноправну народню школу.

ІІ. Низька загальна сума зі збірки на коляду, яка вплинула до цеї пори (49.835 зол. 83 сот.), наводить нас на думку, що ще не вся збірка прислана на призначену ціль. Звертаємо увагу, що безумовно не можна нікому ані приватному, ані ніякій установі розпоряджатися збіркою без окремого дозволу Головної Управи, яка той дозвіл на зб рку одержала. Тому, що адм ністраційна влада домагається від нас виказу тих, які не звернули одержаних ліст, або звернули їх, задержавши без управнення в цілости чи частинно — можуть вийти всякі неприємности. В інтересі нашого Товариства треба оминути їх, тому пересилайте негайно до „Рідної Школи" все, що під кличем „Рідної Школи" чи на її листи в січні ц. р. зібрано!

Головна Управа „Рідної Школи".

Старицька-Черняхівська арештована.

З достовірних джерел довідуємося, що ДПУ арештувало в Києві відому нашу письменницю Старицьку-Черняхівську і всіх членів її родини.

Кріваві заворушення в Москві.

Дня 20. лютого прийшло в Москві до крівавих вуличних заворушень на релігійному тлі. Причиною тих заворушень було те, що клюб безбожників намагався замкнути останні церкви, проти чого виступили вірні христ'яни, які в той час молились. На оборону безбожникам стануло військо, яке почало силою виганяти богомольців із церкви. Побожні правос лавні з голими руками кинулись на узброєних вояків, наслідком чого військо стріляло до товпи. Підчас заворушень згинуло багато осіб, яких імена держаться в тайні.

Більшовики не розстрілять рабінів.

Московський кореспондент Жид. Тел. Аг. довідується, що смертний присуд на рабінів не буде виконаний. Рабінам грозить лише велика кара. Всі рабіни у вітебській окрузі наслідком переслідувань влади кинули місця осідку.

Політичні вбивства у Шанґгаю.

„Таймс" пише: У Шанґгаю невідомі особи застрілили двох визначних членів комінтангу. В атентаті брало участь 7 ос б. Замордовано також одного політика із лівого табору.

Міністр засуджений на смерть

З Кабулю повідомляють, що там засуджено на кару смерти міністра закорд. справ Магомет-Ваґі-Хана. Його засуджено за те, що він товаришував Аманулі підчас його подорожі по Европі.

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ 11)

З нових книжок.

9. Клопоти з мовою.

(Докінчення.)

Ю. Шкрумеляк, як більшість галичан, досі не відчуває, що перед „що" і „який" не можна писати „це" і „цей", тільки „те" і „той". Потім уживає російських слів: „тьма" (темрява, пітьма), „красота" (краса), „ізза" (задля, з причини, наслідком), „послідний" (останній), „одушевлення" (захоплення), „точ-в-точ" (точнісінько), „обитателі" (мешканці). Польських слів: „гроза" у знач. жах (згроза), „умикають" (утікають), „поступовання" (поведінка), „не розумів, що то (таке) таємниця", „заклопотання", „нетерпеливлячись", „сомплі" (зам. скапи), „занім" (заки), „уйшли з життям" (вирятувались). Замісць „цього" уживає — „цего", провінціялізму „мож" зам. „можна" і ін.

У **М. Брилинського** находимо також сильно вкорінені у нас москалізми, такі як: „більше чим" зам. „більше як", „через кілька днів" зам. „за", „сейчас" (зараз, негайно), „ошибатись" (помилятись), „многі" (численні), „почва" (ґрунт). Крім цього: „тусклий" (тьмяний), „чуть" (ледви), „відвязатися" у знач. позбутись, спекатись, „здалися в полон" (піддались), „опять" (знов), „переводчик" (перекладчик), „заговірщик" (змовник), „підоспівший" (що наспів). Польонізми: „зглядно" (себто), „ошоломлюючо" (запоморочуюче), „найкраще малася (почувала себе) чета", „вицофатись" і ціла низка чисто польських фраз.

Між цими фразами на першому місці стоїть невідступне галицьке „ходить о то", яке в нашій пресі починають уже заступати не менше недоладнім „ходить про...", хоча наша мова знає тільки „іде про" („про що тут іде?"), або „справа в тому". Є й у Брилинського „одначе" — згідно з польською канцелярщиною — на всіх місцях у реченні, крім того, на якому воно в нас повинно стояти: на першому. Напр. „без надзвичайних одначе для нас трудів", „Тому одначе, що..." Ось зразки канцелярської не нашої нелітературної фразеольогії: „На правдивому фронті переорганізованоби полк та киненоби..." — „Зі сторони станиславівців, жертв убитими не було..." — „що зі станиславівцями остаточно сталося..." — „Не хотіли перетягати струни, бо десяткування могло би дати цілком противні наслідки". — „Чують несмак з цілої тої комедії". „Так якось важко й глупо заразом".

У нарисах **д-ра С. Шухевича** находимо перш за все прогріхи проти звичайної граматики: „тих прапорів було тільки (так) богато", „на даку будиночка", „його повішають", „слово сталося (зам. стало) ділом", „поглянув на роя", „переб'рків" (зам. перебірок), „догонити фронт", „казармів" (казарм), „що ти там тільки богато маєш", „перепадував сніг", „команду полка" (зам. полку).

Москалізмів сила-силенна: „відходили від ума", „прочі" (решта), „злишний" (зайвий), „зовсім інший вид представляло собою", „здорова (велика) божниця", „лопнули" (тріснули), „лінтяї" (лінюхи), „пост" (становище, стійка).

Польонізмів: „фалистий", „яко-тако", „опустили машину", „товпи (тлуми!) цікавих", „шторцом"; „вставлювались за арештованими", „при чім виконував... викривлення", „на представлення старшин що..." „вони робили представлення, що..." „він зібрав рештки заникаючої енергії", „які тортури переносять...", „ви говорите про мальтретовання поденервуванням", „всюди був бруд не до описання", „нескінчений раз мав повторитися... злочин", „конечно якраз у нього".

Є й такі родзинки: „Дуже не люблю жадних дискусій".

І це тільки поодинокі приклади, вихоплені сям-там. Якби почати аналізувати деякі місця, то важко було би продертись через нетри стилю. Наприклад: „А вояцтво думало, що як упаде Іван город і Варшава і ще там може щось, то тоді „москаль" напевно скапітулює і буде просити о мир. А тоді прийде для „ляндштурми" напевно к нець війни. В сербських горах їх (кого?) не потребували, бо це було за тяжке для них. Про війну з Італією ще майже нічого не знали (хто?). Війни з Румунією ще не було. А зрештою, що тамті (хто?) проти цього (якого?) фронту. Цеж війна з самим „царем". Він (виходило би, що цар, тимчасом це фронт!) відпаде, то тамті нічого не значать".

Коли автор або якийнебудь оборонець такої мови скаже, що тут злобно вибрані відірвані фрагменти, тоді можна перейти з ними сторінка за сторінкою всю книжку і почати виклад від зовсім первісних правил.

Переклад „Пригод Швейка" має такі-же загальні недостачі. Тому, що в оригіналі автор свідомо вживає багато вульґаризмів і зовсім буденну мову у розмовах, поруч літературної, переклад повинен би тим ясніше зазначувати ті дві царини.

Стан нашої літературної мови в Галичині має всі ознаки безладдя, як у кожній ділянці, в якій нема ніякого компетентного органу, що виконував би над нею мінімальну контролю. Часопис убиває книжку, а вся наша преса з малими виїмками редаґована людьми, що є або самоуками або журяться всім іншим, крім якости матеріялу, з якого живуть: живим словом. Про мову поодиноких фахових журналів уже й не казати.

Наше становище, галичан, стає хвилинами парадоксальне: наші видавництва і скількістю і якістю не в силі задовольнити наших літературних потреб; приплив книжок із Радянської України є мінімальний, а більшість із них писана також нелітературним жарґоном. Перекладами займаються там особи, що може й знають чужу мову (інколи задовольняються тільки російською), але української вчаться... при перекладі. Таким робом у мові наддніпрянців щораз частіше подибуємо найчистіші польонізми, а у нас з тої самої причини — з незнання російської мови — поширюються віддавна москалізми серед польської складні.

А правопис? Члени редакції можуть посвідчити, що навіть наші професори починають уже писати „заняттє", „стрічча", „різдвянний", „навмання"! Остання спроба реформи правопису, зроблена „Комісаріятом Народньої Освіти" в Харкові, замісць прийти нам із підмогою, збільшила тільки безладдя — своїм власним безладдям. Та про це вже іншим разом.

СЕНАТ.

Промова сен. М. Галущинського на засіданні бюджетової комісії сенату, дня 21. лютого 1930.

На вступі зазначив, що кожний член Української Парляментарної Репрезентації почуває себе в дуже неприємній ролі. Говорити й не находити послуху, чути тільки крилату фразу про „меншостеву ринсу — вічне незадоволення" бачити й вичувати тільки терпеливість тих, що слухають, а своє далі роблять — це є прокляття українського посла чи сенатора.

Не говорити й мовчати — також зле, а може навіть гірше, бо дає аргумент урядові говорити, що всі задоволені. Отже остає тільки говорити, хоч стан українського шкільництва і культурно-освітньої роботи не тільки не поправився, але погіршився, і то значно. Від проб і повільного нащіплювання досвідів на тілі живого організму, стан цей стає не тільки організаційною рацією, але навіть державною рацією. Зі стану, що ми могли ще до якогось часу вважати переходовим, стаємо перед хронічним станом у найвищій запальній формі.

Є голоси, що нам спочувають. Вони більше плятонічні, і ми їх не легковажимо. Але є цілі шари, які не тільки ворожо ставляться, але мають те почуття самозадоволення, що те, що досі зроблено для меншин на полі шкільництва, є велике діло, що Польща дала меншостям більше, ніж їм належалося. Такі голоси розносяться з усіх усюдів.

Промовець переходить усі напрямні діяльности міністерства в останньому часі: реформи шкільництва, пропаганди для власної роботи, шкільного будівництва, гострих вимог до приватної школи і видвигнення виховного ідеалу. Всі ці питання вимагають розяснення нашого становища. Як довго не буде забезпечено українському (білоруському, німецькому, литовському, жидівському) чинникові вплив на шкільну адміністрацію, всі повищі справи не тільки будуть однобічно трактовані, але їхне здійснення мусить або невдатися, або покінчитися повною програною уряду. На прикладах з історії державної і приватної школи, з персональних подій українського учительства, зі шкільних підручників, цензури книжок до бібліотек, виказує ненормальний стан, що є випливом недостачі громадянського чинника в управі школою. А справа університету, недостача підтримки культури, науки, українського мистецтва, віджнвлювання москвофільського трупа — це надатки до повищого стану. В царині фізичного виховання — одна оргія шкільної, адміністраційної та прокураторської влади. Головні керманичі виховних установ признаються на суді до провокаторських вчинків.

У позашкільній освіті змішання компетенції двох міністерств: освіти й внутр. справ стає загальною для цього так важного й потрібного руху. Місце для зловживань безмежне, аж до скреслювання з гром. бюджетів сум на українські культурні цілі, і наказування сум на польські цілі.

І серед такого стану ставиться виховний ідеал польського горожанства. Це легко сказати, ще лекше замикати очі на дійсний стан. Але дивлячись отвореними очима на справу, дивлячись на те, що дійсний стан річей є одним актом заперечення прав, навіть для культурного розвитку, цілому народові, муситься вважати так ставлений ідеал за нереальний. Польська сторона навязує теперішний стан посідання до часів перед розбором Польщі, а не хоче узглядннти, що саме час істнування Польщі в заборчих державах, був часом обновлення і ренесансу українського народу. Те, що польська сторона трактує як бунт і державний замах, це було найприроднішим виявом обновлення. Щойно прослідження, вирівнання й зрозуміння цих важких історичних, незаперечених подій — дасть змогу приступити з отвертими очима до дискусії над взаїмовідносинами народів як рівних її одновартних чинників.

Присилайте передплату!

ПОС. Д-Р ВОЛ. ЗАГАЙКЕВИЧ.

Необхідна книжка.

Пос. Вол. Целевич: „Громадська самоуправа", практичний порадник для громадських радних. Львів 1930. Стор. 156.

Нетерпеливо вижиданий порадник посла Вол. Целевича про *громадську самоуправу* вже появився. Є це підручник, недостачу якого наш загал діймаючо відчував, розуміючи вагу громадських справ і громадської самоуправи та небезпеку, яка нам і на цьому полі загрожувала. Ш. автор у вступному слові зясовує характер і значіння наступу, який суне на громадську самоуправу з ріжних боків та причини безпомічности наших гром. радних і рад. Зарадити лихові і дати пораду та поміч у боротьбі за наші права в господарській самоуправі — ось ціль порадника пос. Целевича. Під скромною назвою „Практичний порадник" криється великий муравлиний труд, який опрацьовує систематично більше як 40 законів, розпорядків і декретів, порушуючих найріжнородніші справи, звязані з господарством громад і з громадською самоуправою.

Методика цього порадника, а саме впорядкування цілого юридичного матеріялу відповідно до річевого змісту і предметового звязку на три частини; зібрання в кожній частині всіх правних норм, що відносяться до даної матерії; вкінці ясний, прозорий уклад і зміст дозволяють легко орієнтуватися у всіх питаннях громадської самоуправи і дають практичні відповіди на поодинокі питання цієї великої, досі необробленої ділянки. Список законних норм, які обовязують в цих справах, є навіть для рутинованого правника цінним покажчиком у великій скількости і ріжноманітности законодавства цеї ділянки. Великою — ідеольогічною і практичною — прикметою порадника є те, що він відноситься не лише до Галичини, але обіймає також Волинь, Полісся, Холмщину і Підляше, беручи під увагу окремі тамошні відносини і законодавство.

Найбільше місця, бо майже половину цілої брошури посвячує пос. Целевич *бюджетовому праву громади.* Ми не звертали досі належної уваги на велику вагу громадських бюджетів. В порадннку пос. Целевича находимо цінні уваги про значіння громадських бюджетів для культурного і господарського відродження українського народу, та практичні вказівки, як належить громадський бюджет укладати і його боронити проти вживання наших грошей на чужі, нераз ворожі нам, цілі. Виходячи з правильного становища, що бюджет мусить обертатися у границях обовязуючих приписів і мусить бути здоровий, себто зрівноважений, дає автор в II. і III. розділі першої частини подрібні вказівки про поодинокі позиції бюджету, ілюструючи їх конкретними примірами. Зокрема звертає увагу на просвіту, суспільну опіку, публичне здоровля, допомогу рільництву і т. д., які в громадському бюджеті повинні найти зрозуміння і опіку.

Не зважаючи на невідрадний матеріяльний стан наших громад, почали імущі власть чимраз більше посягати до громадських бюджетів, а через бюджети до кишені українського громадянства на цілі, які не мають нічого спільного з інтересами даної громади та які під національним оглядом є проти нас звернені. Тож у розділах IV. і V. подає автор поради, як українські громади мають у своїх бюджетах дбати про „Просвіту", „Рідну Школу", про дошкільне виховання молоді, про українських сиріт, інвалідів і т. д., а врешті дає оперту на законних приписах відповідь на питання: чи може повітовий виділ вставляти щонебудь до громадських бюджетів і чи має право скреслювати бюджетові підмоги на українські товариства?

Друга частина порадника займається **скарбовістю громади**, а радше доходами, які прислугують громадській самоуправі як з титулів приватно-правних (прибутки з громадського майна і громадського добра) так і публично-правних (себто з самоуправних податків, оплат і самоуправних додатків до державних податків і оплат). Скарбовість громадської самоуправи опирається передовсім на законі з дня 11. серпня 1923 р. (В. з. Ч. 94, поз 747) зі змінами в законі з 14. березня 1927 р. (В. з. Ч. 32, поз 288) і декреті з дня 22. березня 1928 р. (В. з. Ч. 36, поз. 335), врешті на декреті з дня 17. червня 1924 р. (В. з. Ч. 51, поз. 522) про обовязки і спосіб, яким самоуправа покриває свої видатки. Перший з тих законів, доволі хаотичний фіскального характеру, отвирає перед громадськими самоуправами багато джерел доходу, які силою своєї економічної структури мають далеко більше значіння для міських громад, ніж сільських. Перші стягають ці податки самостійно, другі за посередництвом повітових виділів, які є обовязані належні громадам гроші виплачувати негайно відповідно до ключа при поодиноких родах податків. Та деякі повітові виділи побрані з скарбових кас впливи задержують собі в цілости на свої потреби (платні, емеритури, сплату довгів, авта для старостів тощо), кривдячи громади і мешканців в явно протизаконний спосіб. Обовязком громад є боронити своїх інтересів і своїх прав. В цій справі порадник пос. Целевича дає докладні пояснення і вказівки. Між іншим наші громадські ради повинні звернути увагу на податок від оголошень і вивісок, яких щораз більше і то у чужій мові появляється у наших селах. Купець чи ремісник, що живе на нашій землі і з нашої керваниці не вважає своїм обовязком дати вивіски у мові населення, серед якого і з якого живе. Слушно дорікає пос. Целевич на постанови мін. розпорядку про висоту громадського податку від ловецького права, який в українських воєвідствах виносить від 1 гектора грунту 1 8 гроша. Є це очевидне упривілеювання арендаторів ловецького права, які в більшості рекрутуються не з наших людей.

Третя частина порадника обіймає кілька важ-

Ще про італьо-ватиканські відносини.

(Від нашого кореспондента.)

Рим, лютий 1930.

Коли я два тижні тому писав про „ідеольоґічний конфлікт між католицизмом і фашизмом", я ніяк не думав, що мені так скоро прийдеться вертатися до цієї теми. Але життя в Італії поступає швидким кроком наперед, і за гостра полеміка в справах виховання молоді почала звертати на себе увагу католиків і в самій Італії, і поза нею, підриваючи тим моральні ефекти лятеранського пакту. Це тим більше непокоїло, що наближалися роковини цих славних пактів, і приходилося підшукати формули, з яких ясно булоб видно їх видну рацію істнування.

Треба визнати, що у бажанні нової аґоди фашистівські урядові сфери зустріли повне зрозуміння і взаємність у ватиканських вищих сферах.

І от ми бачимо перше об'жвик з канцелярії фашистівської партії про принціпи фізичного виховання дівчат, які „далекі від усяких атлетичних завдань і ще більше від усяких спортових ексцесів, повинні мати на меті лише здоровля жіночої молоді".

Мимоволі пригадується промова папи Пія XI. з 2. лютого 1929 р., себто в самий день підписання актів, до римських парохів: „Намагайтеся боронити (приходиться власне так висловлювати) виконування релігійних обовязків, і всього того, що складає чудове парохіяльне життя і релігійне навчання, які тепер загрожені, — чи навіть ще гірше, — ушкоджені ексцесами руху, що називається навіть не-італійським словом „спорт". Ці ексцеси не роблять його ні виховуючим, ні гігієнічним, і перешкаджають — не кажу процвітанню, але навіть необхідному істнуванню і розвиткові наших неохідних ділянок людської діяльности..."

„В одній зі своїх кореспонденцій я вказував на те значіння, яке спорт відіграє у житті фашистівської Італії. Тут лише віданачу, що в останні восьмі роковини фашистівської революції відкрито 400 нових спортових майданів. Якщо їх додати до тих, які були побудовані за останні два роки, то ми будемо мати поважну цифру, що значно перевищує тисячку. Фашизм ставить собі завданням створити спортовий майдан у кожному селі... Отже слова папи до парохів Риму мали влучити в дуже болюче місце. Тим більш болюче, що вони були сказані в самий день підписання лятеранського пакту.

Шукаючи шляхів нової згоди, тим більше трудної, що обидві сторони — і Мусоліні і папа,— проголосили свою неуступчивість на точці виховання молоді, — фашисти вирішили піти на уступку саме в ділянці спорту, — але обрали за жертву... жіноцтво. Жертва була тим легша, що Мусоліні, як відомо, бачить у жінці тільки матір і тому не вважає за потрібне розвивати в ній якінебудь інші прикмети, що могли би відбитися на цьому її безпосередньому завданню.

Але Ватикан був радий знайти привід, щоби зрушити і собі з мертвої точки: „Зайвим є, пише „Оссерваторе Романо" підкреслювати важливість цього обіжника. Відкинення всякого ексцесу, скасування всякої гимнастичної форми, що належить більше до мужеських вправ, заборона мішаного спільного виховання, — все те, як ми бачимо, з живим задоволенням відповідає пунктам християнської доктрини у цьому найделікатнішому пункті громадського виховання..."

Відповідь ватиканського орґану найшла вдячний відгук у фашистівських колах, і от нараз ми довідуємося про відвідини папи секретарем партії Тураті, — відвідини, що викликали зрозуміле зацікавлення в цілому світі. „Важливість цеї події, пише „Корр'єре делля Сера" є очевидна, і цілком непотрібно, і скажемо навіть невідповідно, підкреслювати її богацтвом коментарів. Політичний факт має цілком ясне значіння: його вартість у самій події..." Це є перша авдієнція, цілком політичного характеру, яку голова катол. церкви дав представникови фашистівського режиму. Розмова тяглася більше години. Ніхто не був при ній присутнім, і тому не можна сказати нічого конкретного про її зміст. Можемо лише здогадуватися, що осягнено дійсно нову згоду, бо й офіційний комунікат партії підкреслює з „задоволенням слова передової „Оссерваторе Романо" (написаної вже після побачення), що в ній ватиканський часопис, витаючи роковини підписання лятеранських пактів, означує функції держави і визнає, що вона має „панувати зі всіма своїми непорушними правами і безперечними обовязками", та зі свого боку признає церкві всі права, що походять з її божеської місії..."

„Корр'єре делля Сера" пише: „Держава певно не може відмовитися від свого обовязку колєктивного виховання; але коли вона, реалізуючи це своє завдання, виконує його відповідно до шляхотних ідеалів моральности, відповідно до християнських традицій, — то хіба цим самим не осягається вже згоди, понад всіми конфліктами, що ще істнують у ідеольоґіях? Коли теорія поділяє, то практика єднає; і держава і церква мають таке величезне поле до оброблення, що кожна в своюму обсязі ділання може спокійно відсунути у дальший кут головні принціпи їх ідеольоґічної незгоди"...

Евг. Онацький.

ніших громадських справ, які по свойому змісті не найшли приміщення в обох вищезясованих частинах. А саме: про унормовані законом з дня 19. лютого 1929 р. (В. з. Ч. 16, поз. 35) т. зв. карні мандати, себто право начальника громади накладати кари за дрібніші проступки, відтак про громадських та окружних писарів, повитух, громадську службу та про господарку тимчасових повітових виділів в Галичині. Зокрема належить згадати дві справи. Передусім справу української мови в самоуправних установах. В короткім, яснім викладі подає автор правний стан цього питання і вказівки, як маємо берегти в громадській самоуправі прав нашої мови. Другою цікавою справою є справа оплати, яку мають платити за мешкання управителі шкіл.

Заслуговує врешті на спеціяльну увагу **термінар** важніших чинностей сільських і міських громад, який може в великій мірі улекшити зверхностям громад їх урядування. Цей термінар каже, які чинности і в яких речинцях мають бути виконані та покликується на відповідні законні постанови. Так цей термінар, як і зразки відкликів, жалоб і інших подань, які найчастіше можуть траплятися у громадських справах, творить також велику цінність порадника пос. Целевича. Всіх тих взорів є 16.

Порадник про громадську самоуправу являється великим придбанням народньої праці і без сумніву стане конечним і невідлучним порадником не тільки для громадських рад і зверхностей, але для кожного, хто має якунебудь стичність з громадськими справами. Ця книжочка повинна найтись у підручній бібліотеці кожного народнього діяча, а громадські зверхностти повинні її обовязково закупити з громадських фондів для урядового вжитку.

Цей підручник видала в досить гарному виді Видавнича Кооператива „Національне Обєднання" у Львові, яка тим робом започаткувала гарну і надзвичайно корисну свою видавничу діяльність.

На педаґоґічні теми.

В боротьбі зі шкільними самовбивствами.

В розділі „Новинки" часопису „Діло" з дня 1. і 4. цього лютого находимо коротеньку замітку про самовбивство учня 7. кляси самбірської ґимназії М. Дінстаґа.

Ця замітка серед „новинок" може пройти непомітно для читача, а проте вона трактує про трагічну подію в житті нашої школи — про передчасну смерть відзначаючого учня-юнака з причини злої нотатки з історії. Треба сподіватися, що слідство у цій справі встановить, оскільки правдиві відомости, що подає їх „Діло", — що винуватцем цього самовбивства є учитель тої ґімназії проф. Монд, який помстився на М. Дінстаґу злою нотою зі свого предмету за незначну шкільну провину цього учня. Але незалежно від того, що виявить це доходження, самовбивство учнів з причини злої ноти з успіхів чи поведінки свідчить про нездоровий дух самої школи. Отже навіть і тоді, коли доходження виявить, що проф. Монд справедливо оцінив злою нотою успіхи М. Дінстаґа зі свого предмету, все-ж не можна буде цілковито зняти зі школи вину за самовбивство учня, бо школа не зуміла належно виховати волі цього учня, себто не виконала одного з важливих своїх завдань.

Шкільна статистика свідчить, що причиною шкільного самовбивства є переважно зла нота з того чи іншого предмету навчання чи з поведінки. Відсіль напрошується природно висновок, що основним засобом усунення з життя сучасної школи самовбивстсва учнів є повна ліквідація кляcифікації нотами успіхів і поведінки учнів. Можна думати, що до цього засобу й звернеться нова школа, яка намагається перетворити сучасну пасивну школу з її духом суперництва в активну школу, де кожний учень виконує своє завдання спільно з товаришами, так що тут не може бути вже мови про суперництво, а лише про співробітництво.

На жаль, сучасна школа не може обійтися без нот, а тому сучасна педаґоґічна думка невпинно працює над відшуканням тих заходів, які моглиб паралізувати прикрі наслідки, які неминуче сполучуються з сучасною системою кваліфікації успіхів і поведінки учнів.

Питання про ці заходи не може не цікавити нашого громадянства, бо справа йде тут про те, як оминути в житті школи найбільше трагічної події — позбавлення свого істнування особою, яка ще власне не починала життя, а лише стояла, так сказатиб, на порозі життя. Отже дозволю собі на сторінках загального — не фахового — часопису стисло визначити ті заходи, які встановлює сучасна педаґоґіка в боротьбі з неґативними наслідками кваліфікації успіхів і поведінки учнів, а, значить, посередньо — в боротьбі зі шкільними самовбивствами.

По-перше учитель ніколи не мусить ображати людської гідности у свому учневі, якіб злі не були його успіхи чи поведінка, а, навпаки, все повинен підсилювати його енерґію та підкреслювати ті добрі риси, які в ньому є, памятаючи, що людяне поводження може виправити навіть того, хто вже втратив людський образ. А тим часом, скільки ще й досі є шкіл — навіть з числа тих, що претендують на імя „взірцевих", — які визначуються капральським тоном поводження з дітьми та в яких діти, навіть юнаки, кваліфікуються такими епітетами з боку своїх учителів, які не все можна прикладати до тварини. Нехай для нашого учительства на все залишаться в памяти слова видатного педаґоґа М. Пирогова, що працював у нас, на Україні, — „треба шанувати не тільки старість, але й молодість".

По-друге, учитель, якщо він має діло з учнем, який зле вчиться чи поводиться, присвятить цьому учневі особливу увагу, — він подбає про те, щоб познайомитися докладно з умовами, в яких перебуває цей учень, вжиє заходів для поліпшення цих умов, навяже найближчі взаємини з батьками цього учня, щоб спільно з ними працювати над виправленням цього учня.

По-трете, школа за допомогою спеціяльної орґанізації — Батьківського Комітету — встановить найтісніший звязок з родиною, щоби спільно з нею вирішувати найважливіші питання шкільного життя, особливо щодо виховання дітей. На засіданнях Батьківського Комітету школа систематично інформуватиме батьків про успіхи й поведінку учнів, стараючись виховувати батьків у тім напрямі, щоби не вживали суворих кар за малоуспішність чи лихе поводження своїх дітей, бо це тільки пригнічує душевний стан дітей і може спонукати їх до самоубивства. Дружня співпраця школи й родини є також певною передумовою створення нової школи, як це бачимо на прикладі Австрії, де в останній час вдалося перевести в життя таку реформу школи, яка притягає до себе увагу всього світу.

Накінець, учитель у школі й поза школою вестиме з учнями розмови на теми, звязані з вихованням волі, — учитель зверне увагу дітей на те, що людське життя складається не тільки з радощів і успіхів, але й з горя та невдач, але людина не мусить вдаватися в тугу, а повинна навчитися поборювати невдачі, загартовувати свою волю, щоб бути мужнім переносити в житті всі удари, які припадуть на її долю. Та й усе навчання в школі буде перейняте такими методами, які привчатимуть учнів поборювати перешкоди, виявляти активність та загартовувати свій дух і тіло.

Тільки додержання всіх цих приписів утворить у школі те середовище, яке сприятиме вихованню у нашої молоді сили волі, якої так бракує нам у житті.

І коли в тій чи іншій школі трапиться трагічна подія — самовбивство учня з причини злої ноти з науки чи поведінки, то можете бути певні, що школа не виконала згаданих тут приписів. Громадянство старається тоді відшукати причину, що спонукала учня до самовбивства.

Невже треба аж такої трагічної події, як самовбивство учня, щоби наше громадянство зацікавилося долею тої нещасної школи й своїх дітей, що вчаться в ній?

Булоб дуже прикро, колиб і надалі громадянство виявляло свій інтерес до шкільної справи лише у звязку зі шкільними самовбивствами, замість того, щоби за посередництвом Батьківського Комітету брати активну участь у шкільній справі та спільно з учительством повести цю справу так, щоби наша школа стала для дітей, що вчаться в ній, справді школою життя й радощів, а не школою смутку й навіть передчасної смерти.

10. II. 1930. Прага. Ст. Сірополко.

Зміни в польському уряді?

У звязи з конференцією пр[illegible] маршалом Пілсудським, прем. Бартелем і мін. скарбу Матушевським опозиційна, головно сілезька преса, заповідає зміни на становищах двох міністрів. Мав би уступити міністр освіти Черлінський та міністр праці полк. Пристор, проти якого соціялісти приготовляють внесення заяви недовіря. Становище міністра освіти заняв би проф. Токарський зі Львова або директор департаменту віросповідань у мін-стві освіти гр. Потоцький. Кола близькі до уряду не потверджують тих чуток.

Новий голова військ. комісії.

У суботу 22. лютого маршал сойму скликав засідання військової комісії для вибору голови комісії. Пос. Тромпчинський (НД) предложив кандидатуру Пайонка (ППС), тому, що член ББ. був би невдоволений на це становище, бо військова комісія мусить критикувати мін-ство військових справ, а клюб ББ не є доволі незалежний від міністра військових справ, щоби міг переводити таку критику.

Пос. Косцялковський, дотеперішній голова комісії, тепер заявив, що зрікається головства та що ББ не рефлектує на вибір свого кандидата. Після тієї заяви, комісія вибрала головою пос. Пайонка.

Сенатська скарбово-бюджетова комісія.

Дня 22. лютого на засіданні сенатської скарбово-бюджетової комісії принято проєкт закону про виплату залягаючого мешканевого додатку за 1928 р. держ. функціонарям. Опісля комісія радила над преліміарем мін-ства почт і телеграфів. У дискусії сен. *Галущинський* п днїс, що заборонено користуватися українською мовою при телефонічній комунікації у Львові. Відповідав віцеміністр почт і телег. Добровольський.

Канц. Шобер у Берліні.

Дня 22. лютого приїхав у Берлін австрійський канцлер Шобер. Його витали на двірці: німецький канцлер Мюлер, міністр Курціюс, австрійський посол у Берліні д-р Франк і члени австрійської кольонії. Були теж посли Фінляндії та Литви.

Пополудні була в канц. Мюлера пол. т. конференція. Взяли в ній участь: канцл. Шобер, канцл. Мюлер, міністр закорд. справ Курціюс, австр. посол у Берліні, німецький посол у Відні та знавці обох держав. На обіді, виданім у честь канцл. Шобера, канцл. Мюлер у промові зазначив, що гостина австр. канцлера припадає на час, коли Німеччина має ухвалити важні постанови. Німеччина має перед собою ще тяжкий шлях. Бесідник сподіється, що на цьому шляху найде Німеччина в австр. братах вірних товаришів. Щастя й успіхи Австрії Німеччина відчуває як власне щастя. Канцлер Шобер у відповіді зазначив, що хоч по війні обі держави були засуджені на власні сили, то доля затіснила ще більше їх спільноту. В днях, коли Німеччина стане перед конечністю ухвалення важних рішень, може бути певна, що Австрія лучиться з нею в братнім почуванні.

„Фос. Цтг." пише: В Берліні можна буде представникові Австрії зясувати все, про що німецькі представники не важилися досі голосно говорити. В Гаї одержала Німеччина й Австрія свободу ділання. Справа в цьому, щоби Европа зрозуміла, що можна, щоправда, здержати, але годі перешкодити здійсненню ідеї німецької єдности.

Виборча побіда японського уряду.

Райтерове Бюро повідомляє з Токіо про такий вислід виборів: урядова партія (Мінсеіто) 273 мандати (здобула 101), опозиційна партія (Сеюкаі) 174 (втратила 73), пролетарі 5, незалежні 5, інші групи 9 мандатів. Тому, що уряд має запевнену більшість, могтиме далі без труду вести свою господарську та суспільну політику.

Замах на Троцького?

Вид. німецька фірма в Берліні Фішер, (яка видала твори Троцького) одержала з Праги від журналіста Генриха листа, що рос. еміґранти в Празі, бувші члени білогвардійських формацій, приготовляють замах на Троцького на Княжих Островах біля Царгорода. Автор листа зазначує, що не є прихильником Троцького, одначе цікавиться долею комун. засланця. З кол комун. опозиції зараз повідомили Троцького про зміст листа. Німецька влада зацікавилася цією справою. Турецька амбасада в Берліні одержала відпис листа.

Амнестія в півд. Тиролі.

Мусоліні проголосив амнестію засуджених німців із півд. Тиролю. М. і. вийшов на волю д-р Кінер із Боцену, засуджений за протифашистівську діяльність на три роки конфінування в Понці.

Проти рел. переслідувань у СРСР.

Білгородський патріярх Дмитро вислав від сербської православної церкви протест проти релігійних переслідувань у СРСР до всіх православних автокефальних церков а також до кентерберського єпископа. Протест зазначує, що світова історія не знала ніколи подібної боротьби проти церкви та проти Бога. Патріярх накликає цивілізовані народи зробити кінець терпінням народів СРСР, які перевищають переслідування перших християн і взиває всі правосл. церкви благати Бога, щоби спас церкву і нарід СРСР.

У Ню-Йорку відбулася спец. конференція конгрегацій синагог в Америці в справі релігійних переслідувань у СРСР. Постановили на суботу 8. березня настановити спеціяльні молебні для відвернення переслідувань.

Московський совіт зажадав від жидівської громади в Москві, щоби до 14 днів віддав тамошню велику біжницю на робітничий клюб фабрики „Серп і Молот". Управа жид. громади просила ВЦВК. уневажнити цей розпорядок.

Ватикан не переговорював із СРСР.

Із Чита ді Ватікано заперечують чутки, будьто би Ватикан переговорював із Москвою в справі заключення конкордату. Такі вісти оголосила закорд. преса і з них виходить, що Ап. Столиця в 1927 р. старалася дійти до порозуміння із СРСР та здобути офіц. визнання католицької церкви большовицьким урядом. Ап. Столиця ніколи не робила таких заходів, лише все протестувала проти переслідувань не лише католиків, але взагалі релігії в СРСР. Протести зареєстровані в історії дипльоматії світа за ост. роки. Ап. Столиця не переговорює й не може переговорювати з державою, що не признала свободи релігійних визнань.

Отворення інституту Сх. Европи в Вильні.

Дня 23. лютого отворено в Вильні науково-дослідний інститут Сх. Европи. Президентом інституту вибраний проф. Ів. Розвадовський, директором пос. Єнджеєвич. Інститут буде в бувш. палаті Тишкевичів.

Зі спортового життя.

Лехія-Україна 1 : 0 (0 : 0, 1 : 0, 0 : 0).

З початку переважала Лехія, пізніше гра, що стояла в загальному на високому рівні, вирівнялася. Україна виступила в ослабленому складі (без Ґофрика і Петрова), тому вислід 1:0 можна вважати корисним для наших молодих гокеїстів. Публики ок. 300. Суддя п. Сабатовський.

Криниця: АЗС (Варшава)—Погонь 0:0.
АЗС (Варшава)—Леґія 2:0 (0:0, 2:0, 0:0).
Чорні—АЗС (Вильно) 1:0.

Нагорода за найліпші спорт. успіхи.

Директоріят фашистівської партії в Римі настановив нагороди 10 тисяч лірів для студента-фашиста, що здобуде ц. р. диплом „Кум ексімія лявде" та найліпшу кваліфікацію в спортових змаганнях.

НОВИНКИ

— **Ревізії.** В суботу 15. п. м. раненько переведено ревізію у члена надз. ради кооперативи в Зашкові п. Миколи Мотника. Трус не дав ніякого позитивного висліду, а й не знати, за чим поліція шукала.

— **З українського наукового життя за кордоном.** Дня 24. лютого 1930, в год. 8. вечором в археольогічній салі німецького університету в Берліні відбудеться в німецькій мові виклад доц. д-ра В. Залозецького п. з. „Богородчанський іконостас, зворотна точка в історії східноевропейського малярства. Виклад відбудеться зі світляними образами.

— **Новий львівський воєвода.** Офіціяльно оголошено іменування Іґн. Трояновського, повітового старосту у Володимирі Волинськім, начальником виділу воєвідського уряду у Львові з рівночасним порученням йому виконувати обовязки воєводи у Львові.

— **Відвідування хорих в львівських лічницях.** Згідно з розпорядком тимчасового санітарного Виділу у Львові, відвідувати хорих у лічницях від 1 квітня можна тільки два рази в тиждень, то є в четвер і неділю від год. 14 до 16, а не як досі щодня.

— **Спроневірення в поштовім уряді в Корчові.** В поштовім уряді в Корчові, пов. Рава Руська, урядничка Олґа Енґльова спроневірила 50.000 золотих і зі страху перед карою, втікла до Бразилії. Виявилось, що вона викрадала грошеві листи та інші цінні поштові посилки.

— **Страйк кравецьких робітників у Варшаві.** Дня 20. лютого у Варшаві вибух страйк кравецьких робітників. У страйку бере участь 300 осіб, які є зорганізовані у союзі робітників одягового промислу.

— **Внук Міцкевича дістане сконфіскований маєток.** Апеляційний суд у Вильні розглядав справу д-ра Людвика Ґурецького, внука Адама Міцкевича та Антона Ґурецького, які внесли скаргу проти конфіскати їх маєтку Душнента. Цей маєток був сконфіскований 1833. російською владою за участь членів їх родини в польськім повстанні. Суд анулював конфіскату і внук Адама Міцкевича дістане свій маєток назад.

— **Що пише Бернард Шов?** Англійська преса повідомляє, що Бернард Шов пише нову драму на тлі світової війни. Драма ця матиме чисто сатиричний характер, акція відбуватиметься в Льондоні і Парижі і одні й ті самі події будуть освітлені зі становища Англії, Франції та Німеччини, чим автор хоче висміяти „обективність" освітлення історичних явищ. Шов каже, що він завидує Ремаркові слави і тому порішив написати драму на тлі світової війни так як Ремарк написав свій твір.

— **Внук цісаря Франц Йосифа вженився.** Архикнязь Клеменс Сальватор оженився з графинею Марією Марґаретою. Архикнязь є сином Франца Сальватора й архикнягині Марії Валерії, має 25 літ життя. Весілля відбулось дуже величаво, при участи багатьох членів давньої цісарської родини. Шлюб відбувся у т. зв. „Шоттенкірхе".

— **Великі дощі по 8 літах посухи.** Як відомо, в Австралії часто бувають великі посухи, які тривають і по 10 літ. На днях у краях Австралії, де населення не бачило дощу 8 літ, упали великі дощі, які очевидно викликали велику радість серед тамошніх рільників і серед цілого населення.

— **Масарик прислужився державі.** Чехословацький парлямент ухвалив проєкт закону згідно з яким у салі парляменту має бути прибита таблиця із написю: „Т. Ґ. Масарик прислужився Чехословацькій державі". Рівночасно ухвалено асиґнувати для Масарика 20 міліонів корон, які він має ужити на гуманітарні й культурні цілі. Обидві ухвали відбулись з нагоди 80-ліття уродин Масарика.

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 22. лютого п. р.: за масло експортове солене й несолене пріма по 5·30 зол. за кільограм; за літру молока 0·38 зол. за літру сметани 1·80 зол.; за копу яєць 6·20 зол.

Студентські справи.

З Секції Правників при УСГ у Кракові.

Секція Правників при Українській Студ. Громаді в Кракові подає до відома заінтересованим отсе: Зогляду на надмірне переповнення на правничому виділі подання в справі переходу з інших університетів до краківського полагоджується відмовно і всякі заходи в тому напрямі будуть безпредметові. Річні іспити відбудуться тільки перед феріями і зачинаються 1. червня. В поваканційному речинці будуть допущені виїмково лише ті, що між 1. I. і 1. VII. 1930. відбували військову службу чи вправи. Подання про допущення до іспиту з залученим індексом і свідоцтвом зрілости в оригіналі треба вносити від 20. IV. до 10 травня на I. (першому), а до 15. травня на вищих роках. Подання, внесені пізніше, будуть відкинені.

Альманах в 10-ліття „Каменярів".

Кружкові українських гірничих та гутничих студентів „Каменярі" у Пшібрамі в цім році припадає 10-літній ювилей його істнування. Цю подію хочемо відмітити виданням кружкового **Альманаху.** Альманах мав би обхопити життя та діяльність кружка за минуле десятиліття, а крім нього має бути відведене місце для т-ва українських студентів „Ватра" у Пшібрамі, котре істнувало вже перед війною та української кольонії в Пшібрамі, котра від 1918 по 1926 р. була доволі чисельна й істнує ще й тепер. Таким чином Альманах передавав би життя не лише самого кружка, але також інших українських чинників у Пшібрамі, що зробить його ще більше інтересним. Видання Альманаху звязане з більшими грошевими видатками, котрими, на жаль, наша організація не розпоряджає. По приблизним підрахункам **Альманах** в 4—5 аркушів друку, зі 6—7 знимками, декількома діяграмами та артистично виконаним за-

головком мав би коштувати около 3.500 ч. к. На загальних зборах кружка з 19. січня ц. р. по довшій нараді рішено заспувати фонд Альманаху та віднестися до старших членів нашої суспільности з закликом по грошеву поміч кружкові на ціль, котра заслуговує уваги та підтримки. Отсим шляхом звертаємося до наших старших товаришів по фаху та прихильників видання Альманаху зі щирим проханням помогти нам, а ми доложимо всіх зусиль, щоб Альманах відповів свойому завданню. Жертви просимо слати на адреси: в краю — інж. С. Пастернак, Українське Техн. Т-во, Львів, Ринок 10/II, а на чужині: **Spolek ukrajinskych panskych akademiku „Kameniari“, Pribram, CSR**

Дописи.

ПЕРЕМИШЛЬ. *(В 35-ліття „Сокола“).* Сокільство Перемишля й дооколичних сіл відбуло недавно святочно 35-літні роковини існування українського „Сокола“. На естраді Робітничого Дому виступали перед битком наповненою видівнею одні чети за другими, презентуючи висліди своєї праці. Пописи соколів попередила дуже гарна промова побратима д-ра Загайкевича Володимира. Промовець звернув увагу на те, що кожна подія в нашій історії проявлялася в пісні. Аж до війни пісня наша проявляла все сентимент тужливий. Пісні про калину знаменували завсіди якийсь сум. Часи всесвітньої війни, в яків в рядах Січових Стрільців і Української Армії переважали наші соколи, відбилися також в пісні. Ця пісня, не втративши нічого з національного характеру, показалася вже більше активною. В ній проявляється вже нова думка, що кличе до діла: „А ми тую калину підіймемо!“ Поклик Сокола: „Борімся!“ відбився вже в зміні пасивного характеру на активний. Приреченням вірно стояти при сокільськім прапорі закінчив бесідник промову, нагороджену невмовкаючими оплесками слухачів. Продукції розпочав мішаний хор з Бушкович (30 осіб) і Перемишля (54 осіб) в супроводі дутої орхестри з Радимна (20 осіб). Всі мущини в одностроях, жінки в гарних, однаково вишиваних білих блюзочках і ґранатових спідничках. Диріґент побр. Чубинський Олександер може бути вдоволений і зі співу і з гри. Публика приняла виступ ґорячо. Оплески й голосні прояви вдоволення стрічали вже аж до кінця всі дальші виступи сокільських чет, які вправляли під звуки сокільської орхестри з Радимна. Представлено вільні вправи 12-тки жінок укладу побр. проф. Гайдучка Степана, аркан, виконаний 8 сокілками, одягненими в дуже гарні гуцульські строї, коломийку, виконану 4 жінками укладу побр. Ярошевича Осипа та дуже трудні вежі на двох вільностоячих драбинах, що їх виконало 10 сокілок, одягнених в білі блюзочки і темні штанцята. Вежі були укладу начальника перемиського „Сокола“, побр. проф. Поліхи Теодора. З мужеських вправ виведено 5 веж (10 соколів) і вільні вправи (14 соколів), рівнож укладу проф. Гайдучка та вправи світляними булавами, виконані бравурово побр. Гнатиком Володимиром. На музичну часть — окрім вступного сокільського гимну, виконаного міш. хором в супроводі орхестри — зложилися хоральні твори: Ярославенка „Не зламить ворог нас“ і „За Україну“, Кошиця Ол. „Журба“, „Косив козак сіно“ та „Гей я козак з України“ й орхестральна вязанка народніх пісень. Декламація побр. Савчака Володимира твору Яреми „Стрілецька казка“ доповнила програму. Надпрограмово додано ще сольовий танець „Ґонта“, виконаний побр. Ярошевичем Осипом. Всі точки виконано публично вперш на цім святі. На салі і перед салею панував взірцевий порядок, удержуваний 30 соколами з Болестратич під командою голови п. Конюха Миколи. До гарного переведення цілого вечора причинились соколи з Бушкович і Дроговва. Також із Сілця прибуло кількох соколів до помочи. Орхестру зорґанізував майже з нічого о. Черкавський Іван з Радимна. Орґанізацію свята перевели головно побр. Сенечко Осип, начальник Поліха Теодор, Чубинський Олександер, Волянська Володимира і Сенечкова Ірина. Голова д-р Навроцький Степан може бути вдоволений з праці сокільської старшини. Вечір закінчила промова заст. голови „С.-Б.“ побр. Будзиновського Альфреда, виголошена по рапорті, відібранім верховним начальником українського сокільства побр. Трільом Михайлом. Перемиський „Сокіл“ може служити іншим гніздам за взір до наслідування.

Сокіл.

Нові книжки й журнали.

КНИЖКИ:

Дмитро Дорошенко: **По рідному краю.** (Подорожні враження і замітки). Видання друге, перероблене і доповнене. „Популярна книжечка“ 1. Львів 1930. Накладом Мих. Таранька. Стор. 156. Форм. 8°. Зміст: І. По гетьманщині: Глухів; 2) Тихий закуток; 3) Новгород Сіверський; 4) Гетьманський монастир; 5) Чернигів; II. По Волині: 1) Берестечко; 2) Почаїв; 3) Кремянець; 4) Луцьк; III. По Поділлю: 1) Камянець; 2) Жванець; 3) Хотин; VI. Чигирин; V. Бахчисарай.

Сильвестер Калинець: **„Сміх і правда“.** Том І. Вид-во „Світанок“, Львів, 1930. Стор. 160. Форм. 8°. Зміст: Моя автобіоґрафія; І. Сміхотвори про панів; II. Сміхотвори про мужиків; III. Сміхотвори про жидів.

О. Цюк: **Ґраф фон Габенікс**, комедія на 2 дії. Львів, 1930. Вид-во „Русалка“.

„Юрза Мурза“, з німецького переробив і доповнив *Юра Шкрумеляк.* Образки зладив арт. маляр О. Курилас. Львів, 1930. Вид-во львівської філії „Українського Т-ва охорони дітей і опіки над молоддю у Львові“. Ч. 3.

ЖУРНАЛИ:

„Книголюб“ видання українського Т-ва прихильників книги. Кн. III.—IV. Прага 1929.

„Молоде Життя“, журнал Українського Пласту, Львів; лютий 1930. Рік X. Ч. 2. (71.).

„Сільський Господар“, орґан Краєвого Господарського Т-ва „Сільський Господар“ у Львові. Річник XVI. Ч. 4.

„Przegląd Polityczny“, czasopismo poświęcone zagadnieniom polityki zagranicznej. Warszawa, grudzień 1929. Zeszyt 6.

„Зиз“, журнал сатири і гумору. Рік VII. Ч. 4. Львів, лютий 1930.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Понеділок, 24. лютого, год. 7·30 веч. „Княжна Шікаго“.

Малий Міський Театр:

Понеділок, 24. лютого год. 7·30 веч. „Панна з дипльоматії“. Ціни знижені.

Театр ревії „Тонг“ — в салі кіна „Кольосей“:

Понеділок, 24. лютого „Тілі-бом“. — Дві вистави: год 7·30 і 9·30. веч.

Кіна.

АПОЛЬО: Звукова фільма „Крилата фльота“ (з Рамон Новаром).

КАСІНО: Жінка на місяці.

КОЛЬОСЕЙ: Золота фарма. Втекла мені перепілочка

ЛЕВ: Люди без обличча (Гарі Піль).

МАРУСЕНЬКА: Перед присудом (Ольга Чехова, Анна Мей Вонг).

ОАЗА: Маріонетки життя.

ПАЛЯС: Звукова фільма: „Дика орхідея“ (Ґрета Ґарбо).

ПАН: Білі ночі.

ПАСАЖ: Звукова фільма: Оборонець у масці, Ґомонтів тиждень і ам. комедія.

ПРОМІНЬ: Мадярська рапсодія

СТИЛЬВЕ: Сповідь жінки (Поля Неґрі і Ельстера Ральстон).

ФІЛЯРМОНІЯ: З дня на день (Ферд. Ґетак).

ХИМЕРА: Любовні авантюри (Гарі Лідтке)

УЦІХА: На позорищі.

Програма радіо.

вівторок 25. II. 1930

Варшава (1411,7) 17·45 Популярний концерт **Краків** (312,8) 16·15 Концерт. **Гельсінгфорс** (221,4) 19·00 Радіоорхестра. **Льондон** (356,3) 19·30 Квартети Гайдна. **Берлин** (418) 16·30 Концерт з Липська. **Стокгольм** (436) 17·00 Музична авдиція. **Лянгенберг** (473) 17·30 Твори Шуберта і Шопена. **Прага** (487) 19·05 Твори Дворжака. **Брюссель** (509) 18·0 Трансмісія з Данціґу. **Відень** (516,3) 19·30 Концерт капелі Сільвінга. **Будапешт** (550) 12·00 Дзвони і концерт університетського хору. **Москва** (825) 19·00 Концерт з Ленінграду. **Ленінград** (1000) 19·00 Концерт молодих музиків. **Харків** (1304) 10·0 Пополудневий концерт. **Париж** (1725) 19·35 Грамофонові плити

Середа 26. II. 1930

Варшава (1411,7) 16·15 Трансмісія з Вильна. **Краків** (312,8) 17·45 Трансмісія з Варшави. **Гельсінгфорс** (221,4) 18·15 Радіоорхестра. **Ляйпціґ** (259) 18·30 Концерт солістів. **Братислава** (279) 16·00 Жидівські пісні. **Льондон** (356,3) 16·25 Клясична музика. **Берлин** (418) 17·30 Памела Ведекінд, спів при цитрі. **Стокгольм** (436) 19·30 „Севільський цирульник“. **Лянґенберг** (473) 17·30 Концерт. **Прага** (487) 20·00 Славянський вечір. **Брюссель** (509) 18·00 Концерт радіотріо. **Відень** (516,3) 20·05 Народня музика **Рига** (525) 16·00 Концерт. **Мюнхен** (534) 16·55 Програма для дітей. **Будапешт** (550) 19·25 Квартет Бекефія. **Москва** (825) 19·30 Вечір Ліста. **Харків** (1304) 19·00 Концерт. **Париж** (1725) 16·45 Пополудневий концерт.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Курс для провідниць захоронок і діточих садків отвирають т-ва „Рідна Школа“ і „Захоронка“ у Львові. Курс буде тревати від 1 березня до 1. червня 1930 р. На курс приймається кандидатки зі семинарійною матурою. Місячна оплата за науку 15 зол. Замісцеві кандидатки мусять самі подбати про приміщення. Зголошення приймає „Рідна Школа“, Ринок ч. 10/II.

З Українського Технічного Товариства. Відчит інж. Северина Пастернака на тему: Відшукування підземних вод і мінеральних покладів ґеофізикальними методами — відбудеться дня 26. ц. м. в 18 год. в домівці Товариства Ринок ч. 10/II.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Видавничої Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.